

CÂTEVA CONSIDERAȚII PRIVIND SPIRITUL PATRIOTIC A LUI SIMION BĂRNUȚIU

VALER PĂRĂU

CONSIDERATIONS ON THE PATRIOTIC SPIRIT OF SIMION BĂRNUȚIU

Abstract: *The patriotic portret of the great Bărnuțiu is shaped at the beginning of 19th century in the image of the Romanian bondman who used to feature the majority of population in Transylvania, and who lived in poverty and servitude towards the foreigners of these people.*

Looking back at „what has been before” I believe that the patriotic spirit of Simion Bărnuțiu was firstly the product of an inner suffering towards the situation of the Romanian people in Transylvania. Taking a somehow logical structure in the development of the individual, I look at the spirit of Bărnuțiu by the context of their forefathers.

Rezumat: *Prezentul studiu a fost elaborat – la vremea sa – de eruditul și mult cunoscutul profesor de rang universitar și preot al Blajului, Ștefan Manciulea. Nu avem cunoștință ca acest material păstrat în arhiva Centrului Cultural „Jacques Maritain” din Blaj (centru are sediul în Casa memorială a profesorului Manciulea) sub formă de manuscris, să fi fost publicat și-mi rezerv prin urmare dreptul de a greși repetând o informație posibil publicată pe undeva, cândva. Dorința noastră este aceea de a scoate la lumină aceste gânduri de sub pulberea uitării.*

Keywords: *Simion Bărnuțiu, the patriotic spirit, Romanian nation, the sharing of Romanian language, the speech from Blaj.*

Cuvinte-cheie: *Simion Bărnuțiu, preot profesor Ștefan Manciulea, libertate națională, discursul de la Blaj al lui Simion Bărnuțiu, anul 1848.*

În zilele noastre, ochiul atent al omului modern trebuie să privească mereu înainte, așa am fost educați noi generația, mai tânără a acestui neam. De multe ori,

m-am întrebat cum pot să privesc doar înainte fără să nu cunosc „*ceea ce a fost înainte*”.

Totuși, justetea formulei „*ceea ce a fost înainte*” mă provoacă să pătrund în universul spiritului național, profund marcat de frământările vremurilor.

Din postura mea de fiu al comunei Bocșa nu pot să nu remarc slăbiciunea mea față de mentorul spiritual al tuturor generațiilor de luptători naționali români pașoptiști din Transilvania, marele sălăjean Simion Bărnuțiu.

Portretul patriotic al marelui Bărnuțiu se conturează în pragul secolului al XIX – lea în imaginea iobagului român care alcătua majoritatea populației Transilvaniei, care trăia în sărăcie și servitute față de străinii acestui neam.

Privind din nou la „*ceea ce a fost înainte*” consider că spiritul patriotic a lui Simion Bărnuțiu a fost în primul rând produsul unei suferințe interioare față de situația poporului român din Transilvania. Urmând o formulă oarecum logică în formarea și maturizarea individului, privesc formarea spiritului bărnutean în contextul înaintașilor lui.

Simion a văzut lumina zilei în casa învățătorului și cantorului greco-catolic Ioan și Ana Bărnuțiu din Bocșa Sălajului (Olahboksa) din fostul Comitat al Crasnei (azi județul Sălaj). Genealogia familiei îl prezintă pe Ioan și Ana Bărnuțiu ca descendenți din preoțimea greco-catolică, ce trăiau din munca grea a câmpului, ceea ce evidențiază situația neprivilegiată a națiunii române față de celelalte națiuni din Transilvania.

Istoricul Corneliu Albu notează în cartea sa despre Simion Bărnuțiu, că Ioan Bărnuțiu era „*iubitor de carte*” și „*pe lângă bucoavne și ceasloave citea și cărți laice, mai cu seamă istoria lui Petru Maior*” (Albu 1985, *op.cit.* p.38). Autorul continuă firesc să ne descrie rolul dascălului în formarea spiritului patriotic în fiii iobagilor transilvăneni. Universul satului ardelean fiind dirijat de acești „dascăli de biserică” formați în spiritul ideii naționale.

Consider că parcursul formării spiritului patriotic la Simion Bărnuțiu a pornit de la două aspecte; în primul rând Bărnuțiu era un bun cunoscător a vieții, suferințelor și aspirațiilor populare pe care le-a exprimat în activitatea și ideile sale. Spiritul bărnutean face mereu trimitere la suferințele poporului, a cărui situație o cunoștea din copilărie („*Țineți cu poporul, ca să nu rătăciți*” – Simion Bărnuțiu – Discursul de la Blaj, 1848) (Chindriș 2003, p. 425–431).

Al doilea aspect al formării sale s-a asociat cu rolul avut de Biserică în formarea înaintașilor acestui neam. Anii petrecuți la liceul piariștilor din Carei (1820–1825), școlile Blajului (1825–1829), precum și studiile din străinătate adăugând și discuțiile din Dietă, l-au determinat pe tânărul Bărnuțiu să reflecte mult la situația națiunii române.

Pe timpul cât a funcționat ca profesor de istorie la seminarul teologic din Blaj (1831–1834) Bărnuțiu a cultivat profund spiritul românesc. Profesorii dr.

Dionisie Stoica și Ioan P. Lazăr în lucrarea lor despre zona Sălajului apărută în anul 1908 la Șimleul – Silvaniei, exprimă spiritul oratoric al dascălului Bărnuțiu profund patriotic prin: „*prelegerile sale, ținute în limba română, au produs o adevărată revoluțiune a spiritelor, care a pregătit tinerimea pentru evenimentele din următorul deceniu*” (Stoica et al. 1908, p. 117). De altfel, prin munca sa s-au format personalități proeminente precum: Atanasie Ciupe, Iacob Mureșan (director al „Gazetei Transilvaniei”), Ioan Suciu (profesor la Iași), Andrei Mureșan (autorul poeziei „Deșteaptă-te române”) și alții.

În vizitele canonice avute alături de episcopul Blajului în toată Transilvania, ca notar consistorial (1834–1839), Bărnuțiu a avut ocazia de a cunoaște îndeaproape suferințele acestui popor. Informațiile culese direct din popor au contribuit în mare măsură la modelarea marelui revoluționar.

Patriotismul lui Bărnuțiu nu este un produs al unei mentalități xenofobe sau șovine, ci apare ca o reacție la manifestările naționaliste maghiare, Bărnuțiu a declarat textual: „*Națiunea romană dă de știre națiunilor conlocuitoare că, voind a se constitui și organiza pe temelie națională, n-are cugetul dușman în contra altor națiuni, și le recunoaște tuturor același drept și voiește a-l respecta cu sinceritate, cerând respect după dreptate; prin urmare, națiunea romană nici nu voiește a domni peste alte națiuni*” (Chindriș 1998, op. cit., p. 259). Unul dintre autorii care s-au implicat adânc în cercetarea operei lui Bărnuțiu, este vorba de Ioan Chindriș demonstrează că niciodată „*naționalismul*” nu alunecă în șovinism.

Bărnuțiu nu a fost un șovin, ci un antișovin; concepția lui despre o națiune asuprită (de pildă, românii în Transilvania), era caracteristică tuturor revoluționarilor de la 1848 (N. Bălcescu, C.A. Rosetti, Eftimie Murgu, George Barițiu etc.), de fapt este un naționalism cu față democratică, deoarece sprijină o populație asuprită: „*entuziasmul național numai atunci merită respectul altora când arde pentru drept, care e un bun comun al tuturor ca și adevărul*” (FMIL XVI, op. cit., p. 295).

Dieta Transilvaniei în 25 noiembrie 1841 a legiferat limba maghiară ca fiind limbă de stat, iar în anul 1842 a votat legile de maghiarizare care au decretat uzul exclusiv al limbii maghiare nu numai în administrație, dar și în școli și biserici. Aceste acțiuni antiromânești au declanșat un larg protest în rândul intelectualității române din Transilvania. Pericolul de suprimarea a spiritului românesc în Transilvania a lansat o pledoarie viguroasă în favoarea limbii române.

Situându-se pe aceeași poziție de înțelegere a spiritului național cu ceilalți revoluționari pașoptiști, Bărnuțiu accentuează importanța unității lingvistice: „*criteriul esențial al națiunii este limba*” (Bărnuțiu 1871, p. 35). Spiritul național este în relație cu limba unui popor: „*limba este ereditatea cea mai natural spiritual, care trece de la părinți la copii, sângele vieții spirituale care pătrunde corpul națiunii și se reîntregește din generație în generație*” (Bărnuțiu 1870, op. cit., p. 372).

Atitudinea lui Bărnuțiu pentru păstrarea și cultivarea limbii române consta într-un respect adus propriului popor „*fiește care pe a sa cale firească*”; el susținea că: „*mintea cea sănătoasă și istoria arată că dacă și-au croit limba oarecare popor trebuie lăsat ca să pășească în cultură pe calea pe care și-au făcut-o*” (FMIL XVI 1853, op. cit., p. 295).

Acest impuls de promovare a limbii române a fost conturat în Memoriul canonicilor din Blaj, a cărui parte documentară a fost redactată de Bărnuțiu. Acest document conține apologia limbii și națiunii române cu o privire critică asupra politicii autorităților maghiare. Memoriul reprezenta poziția Bisericii față de politica de maghiarizare în Transilvania (cu trimitere exactă la cei 10 ani în care românii trebuiau să învețe limba maghiară) (Georgescu 1921, p. 203).

Memoriul provoacă unele tulburări în seminarul din Blaj, îl obligă pe Bărnuțiu să părăsească Blajul și să se îndrepte spre Sibiu pentru a studia dreptul. La Sibiu, promovează același patriotism, îndemnând tinerii români să părăsească școlile ungurești și să vină „numai în Sibiu”, desigur pentru a studia în limba strămoșească (Muscă 1973, p. 1–2).

Bărnuțiu este autorul proclamațiilor din 25 și 26 martie 1848, care cuprind un program politic național bazat pe libertatea individuală și națională a românilor transilvăneni („*Acum e ziua învierii. Să mergem, să răsturnăm piatra de pe mormânt; să dezlegăm lanțurile milenare a națiunii române, pentru ca să se ridice și să viețuiască viața veșnică*”). Iar la finalul proclamației sale Bărnuțiu a invocat: „*Afurisit pe veci să fie românul care va îndrăzni să facă uniunea câtă vreme națiunea română nu va fi recunoscută ca națiune politică*” (Discursul de la Blaj 1990, p. 34).

La inițiativa lui Bărnuțiu prin acest program va căpăta amploare crezul politic al românilor. La prima adunare de la Blaj (neautorizată) din Duminica Tomii (18–30 aprilie 1848) la glasul lui Bărnuțiu poporul se retrage pașnic (Duică 1924, p. 27).

În conferința „prealabilă” din 2–14 mai 1848 în catedrala greco-catolică din Blaj, la strigătul mulțimii: „*Bărnuțiu să vorbească*”, el ține celebrul discurs care l-a făcut nemuritor în istoria tuturor românilor (Ilarian 1852, p. 307–363).

La Marea Adunare de pe Câmpia Libertății ideile din discursul lui Bărnuțiu devin cele 16 puncte din Rezoluția de la Blaj. Bărnuțiu este ales vice președinte al Comitetului permanent, sediul acestui comitet s-a aflat la Sibiu.

Patriotismul lui Simion Bărnuțiu este mărturisit și de spiritul literat al limbii române pe care o vorbea. Cuvântarea ținută de Bărnuțiu pe Câmpia Libertății a fost „*puternic documentată, dar în limba cultă a vremii, împetrițată cu latinisme, pe care n-o prea înțelegeau țărani*” (Giurescu et al, p. 533).

Ca și ceilalți luptători pașoptiști, Bărnuțiu consideră că nu există libertate politică și dreptate socială fără libertate națională. Remarcă că patriotismul

bărnuțian este o împletitură între ideea de libertate națională și problemele sociale a poporului român. De pildă, în discursul de la Blaj când pune în discuție problema apărării ființei naționale, Bărnuțiu leagă problema națională de împrejurările concret socio-istorice din viața românilor transilvăneni, punând accent pe iobăgie. În discursul său are mereu în vedere și necesitatea rezolvării anumitor situații sociale.

Bărnuțiu nu a agreat ideile revoluționarilor maghiari, ce promiteau românilor și celorlalte naționalități transilvănene un regim de libertate politică și desființarea șerbiei, dar fără recunoașterea libertăților naționale (Bărnuțiu 1967, p. XV).

Bărnuțiu își exprimă dezacordul, convins fiind că în schimbul dizolvării lor în națiunea unică ungară: „*libertatea cea adevărată a oricărei națiuni nu poate fi decât națională*”; nu există libertate atunci când nu poți păstra și afirma liber naționalitatea: „*libertatea fără naționalitate nu se poate înțelege la nici un popor de pe pământ*” (Discursul de la Blaj 1990, p. 45).

Spiritul patriotic al marelui revoluționar nu s-a oprit numai la problematica luptei împotriva asupririi străine, ca de altfel și la ceilalți revoluționari se pune în discuție ideea unității naționale, ca o condiție firească la rezolvarea tuturor problemelor naționale: „*Românii să lege uniune și amiciție cu ungurii... când acestea vor recunoaște libertatea națiunii noastre.... Numai după ce națiunea română va fi constituită și organizată pe temeiul libertății egale, atunci numai să facă federațiunea cu ungurii pentru apărarea comună, cum face o națiune liberă cu altă națiune liberă. Fără condițiunea libertății egale, românii să nu pășească cu ungurii nici un fel de uniune, ci să se unească cu națiunile care recunosc libertatea națiunilor și o respectă de fapt. Orice chemare la uniune fără condițiunea libertății naționale, e o chemare la șerbie, la care orice națiune liberă va răspunde cu dispreț, va protesta solemn contra ei*”. Bărnuțiu respinge pe deplin poziția părții maghiare de încorporare a Transilvaniei în Ungaria (Pantazi 1967, *op. cit.*, p. 29).

Bărnuțiu a fost mereu un gânditor progresist, nu s-a dat pradă unei propagande sterile, a fost un patriot practic, consecvent patriotismului cultivat în opera sa. Românii – zice Bărnuțiu – se ridică pentru „*libertatea tuturor națiunilor*”.

Cu siguranță cuvintele scrise pe monumentul de la Bocșa „*libertate, frățietate, naționalitate*” reprezintă idealurile marelui patriot ce i-au străbătut întreaga sa activitate. Privind de acum „*tot înainte*” nu pot să nu declar că acești 200 de ani jubilați astăzi sunt un moment de mândrie, atât ca român cât și ca om al Bisericii.

PRESCURTĂRI BIBLIOGRAFICE

- Albu 1985 Corneliu Albu, *Simion Bărnuțiu*. București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1985.
- Bărnuțiu 1867 Simion Bărnuțiu, *Dreptul public al românilor*. Iași, 1867.
- Bărnuțiu 1867 Simion Bărnuțiu, *Notiță biografică din Dreptul public al românilor*. Iași, 1867.
- Bărnuțiu 1870 Simion Bărnuțiu, *Dreptul natural public*. Iași, 1870.
- Bărnuțiu 1871 Simion Bărnuțiu, *Dreptul ginților natural și poziția politică*. Iași, 1871.
- Chindriș 1998 Ioan Chindriș, *Simion Bărnuțiu. Suveranitate națională și integritate europeană*. Cluj-Napoca, 1998.
- Chindriș 2003 Ioan Chindriș, *Discursul lui Simion Bărnuțiu*, în vol. *Transilvania*, Editura Cartimpex, Cluj-Napoca, 2003, p. 425–431.
- Discursul de la Blaj 1990 *Discursul de la Blaj și scrieri de la 1848, prefață de Ion Rațiu, ediție îngrijită de Ioan Chindriș*. Cluj-Napoca, 1990.
- Duică 1924 Bogdan-Duică, G. *Viața și ideile lui Simion Bărnuțiu*. București, 1924.
- Giurescu et al 1975 Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu. *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*. București, 1975.
- FMIL 1853 „Foaie pentru minte, inimă, și literatură”. XVI, nr. 39, Brașov, 1853.
- Georgescu 1921 Ioan Georgescu, *Istoria bisericii creștine universale*, Blaj, 1921.
- Ilarian 1852 Al. Papiu Ilarian, *Istoria românilor din Dacia Superioară, tomul II*. Viena, 1852.
- Muscă 1973 Vasile Muscă, *Discursul bărnățian și legitimitatea libertății*, în „Făclia”, Cluj-Napoca, XXIX, 1973, nr. 8241, p. 1–2.
- Pantazi 1967 Radu Pantazi, *Simion Bărnuțiu. Opera și gândirea*. București, 1967.
- Stoica et al 1908 dr. Dionisie Stoica, Ioan P. Lazăr. *Schiță monografică a Sălăgiului*. Șimleu Silvaniei, 1908.